

NÄRBILDER AV MAROCKOS OCKUPATION

**Anteckningar från en resa till
den ockuperade delen av Västsahara
mars 2008**

Lena Thunberg

NÄRBILDER AV MAROCKOS OCKUPATION

Anteckningar från en resa till den ockuperade delen av Västsahara i mars 2008

Innehåll

Bakgrundsfakta om Västsahara	2
Inledning	3
Mitt besök	3
Allmänt om människorättsaktivisterna idag	3
Om den då pågående hungerstrejken	4
De stjal våra naturtillgångar	4
Om de marockanska bosättarna	5
Massgravarna	5
Grymheterna 1975 och 1976	5
Fängelserna	5
De före detta ”försvunna” och deras situation idag	7
Försökte fly till flyktinglägren – 12 års fängelse	7
Fängslad i 11 år som hämnd för att mannen var Polisario aktivist	8
FN-besöket 1987 gav 57 ”försvunna”	8
Hundbett och borttryckt hår	9
Marocko försökte ”marockanisera” 6000 västsahariska ungdomar 1988 ”United Nothing”	9 10
Hon greps och torterades 16 år gammal 1992	10
Femton ungdomar försvann 2005	11
17-åring till fängelse efter demonstration	11
Dömd till fängelse för att ha viftat med flagga	11
133 greps på fest för frigiven aktivist	12
Mohamed förlorade jobbet efter att ha vittnat i FN 2007	12
Efterord	12
Länkar för mer information	13

Bakgrundsfakta om Västsahara

Västsahara är till två tredjedelar ockuperat av Marocko sedan 1975. De västsaharier som lyckades fly bor sedan dess i flyktingläger i Algeriet.

Västsahara, som var en spansk koloni, står på FN:s lista över länder som ska avkoloniseras. Sedan 1991 finns en FN-styrka på plats för att genomföra en folkomröstning om Västsaharas självständighet. Vapenvila råder mellan Marocko och den västsahariska befrielseörelsen Polisario sedan dess. Någon folkomröstning har dock inte ägt rum på grund av Marockos vägran att acceptera ett självständigt Västsahara och FN:s passivitet.

Frankrike och USA är Marockos främsta supportrar. Marocko är en av EU:s största mottagare av ekonomiskt stöd. I maj 2006 undertecknade EU ett märkligt fiskeavtal med Marocko, där de västsahariska vattnen är inkluderade. Detta strider mot internationell lag.

Sedan maj 2005 har det marockanska förtrycket mot den västsahariska befolkningen i de ockuperade delarna ökat markant.

Inledning

Under några dagar i mars tog jag ta mig in i Västsahara som vanlig turist och träffade många människorättsaktivister i huvudstaden El Aaiún och ökenstaden Smara. De flesta hade anknytning till människorättsorganisationerna ASVDH (Sahrawi Association of Victims of Grave Human Rights Violations Committed by the Moroccan State, www.asvdh.net) eller CODESA (Collective of Sahrawi Human Rights Defenders). CODESA har nyligen publicerat en rapport om kränkningar av de mänskliga rättigheterna i den ockuperade delen av Västsahara begångna under 2007. Den finns att läsa på www.arsso.org.

Båda dessa organisationer är förbjudna av den marockanska ockupationsmakten och många medlemmar förföljs på olika sätt. Flera av medlemmarna har tidigare suttit fängslade och varit ”försvunna” i hemliga fångelser i årtal.

Mitt besök

Huvudstaden El Aaiún är en expanderande stad, där det byggs överallt. Kontrasten mellan slumkvarteren och exklusiva villor är stor. Det var förbjudet att fotografera UNHCR:s byggnad och MINURSO:s högkvarter.

I Smara, som ligger ganska nära den 200 mil långa minerade och radarövervakade ”muren”, som delar Västsahara i två delar, var den militära närvaron mycket påtaglig. Det fanns två poliskontroller utanför ökenstaden.

I Smara blev jag vittne till en manifestation där några västsahariska ungdomar viftade med flaggor och skrev slagord på väggarna i ett kvarter. Det hela var över på några minuter. Att exponera den västsahariska flaggan är förbjudet. Jag såg också flera dvd-filmer, där marockansk polis brände den västsahariska flaggan.

Jag deltog också i en fest för västsaharier, som var på besök från flyktinglägren under fem dagar. Dessa utbytesresor äger rum i FN:s flyktingkommisariat UNHCR:s regi sedan några år tillbaka som ett led i ett förtroendeskapande arbete. 30 västsaharier åt gången flygs över till antingen flyktinglägren eller den ockuperade delen av Västsahara för att träffa sina närmaste släktingar, som man kanske inte har sett på 25 – 30 år. Tusentals västsaharier står på väntelistor för att få delta i resorna. Hittills är det enbart barn-föräldrar som får åka för att träffa varandra.

Jag var klädd i västsahariska kläder för att inte väcka uppmärksamhet på festen. Rädslan för att marockansk civilklädd polis skulle vara närvarande märktes. Säkert över 100 västsaharier deltog i festen, där alla satt på golvet och lyssnade på levande musik. På en liten scen uppträdde några västsaharier med dans, sång och korta tal. Den västsahariska flaggan exponerades och små flygblad med flaggor spreds i lokalen. Efter någon timme blev jag plötsligt uppmanad att snabbt lämna lokalen på grund av att polis var på väg. Jag tog mig med eskort därifrån efter att ha gömt mig på några olika platser. Senare på natten fick jag veta att cirka 100 poliser hade omringat huset. ”Men det var inga problem, de tog namnen på 93 västsaharier, slog dem lite och jagade iväg alla hem. Ingen blev arresterad,” berättade en lättad västsaharier, som uppenbarligen var van vid hårdare behandling.

När jag dagen därpå lämnade Smara var jag övervakad av polis. Många av dem jag talade med sa, att de struntar i eventuella repressalier för att ha talat med mig eller andra utlänningar. Mina anteckningar baseras på det de berättade för mig. Det är min förhoppning att fler personer kräver att få resa in eller försöker ta sig in i det ockuperade Västsahara för att träffa de västsahariska människorättsaktivisterna och höra deras berättelser. ”Det är viktigt att journalister kommer hit”, sa flera personer.

Allmänt om människorättsaktivisterna idag

Både ASVDH och CODESA arbetar aktivt för att få ut sina rapporter om kränkningarna av de mänskliga rättigheterna, något som sker dagligen i det ockuperade Västsahara. De

västsaharier som jag talade med hade samtliga utsatts för fängslanden, tortyr, varit försvunna i årtal eller förföljts på olika sätt. Många av dem var mycket unga när de greps första gången. Alla som hamnar i fängelse blir misshandlade och förolämpade och senare utsatta för poliskontroller.

En aktivist idag kan förlora jobbet och bli arresterad. Yttrandefrihet, mötesfrihet och åsiktsfrihet gäller inte de västsaharier som förespråkar ett självständigt Västsahara. Detta bekräftas också i en FN-rapport från ett besök i juni 2006. Om aktivisten redan är arbetslös, hotas han/hon med att en anhörig ska bli av med jobbet i stället. De allra flesta aktivister och före detta fängslade saknar pass.

Brahim Dahane, ordförande i ASVDH har haft pass sedan år 2000 efter påtryckningar från Amnesty International. 2003, när han var på väg till FN-rådet i Geneve för att vittna, stoppades han och passet konfiskerades. Han fick tillbaka det först 2006. Han har haft ett cybercafé men tvingats stänga det. Människor, som kom dit, blev hotade av marockanska myndighetspersoner. Han har nu inget jobb och ingen rätt att arbeta.

Västsaharier jobbar vanligtvis som städare, kontorister eller har kameler och getter. De tjänar cirka 1.500 dirham (cirka 1.400 kr) per månad.

- Det är förbjudet för människorättsorganisationer att komma in och träffa oss, berättar aktivisterna. Det finns ingen yttrandefrihet.

Ett flertal rapporter och kampanjer från Amnesty International verifierar förföljelserna av västsaharier i ockuperat område.

Om den då pågående hungerstrejken

Samtidigt som jag besökte Västsahara pågick en hungerstrejk bland de västsahariska politiska fångarna. En av de mest kända, som bland annat Amnesty International har krävt ska frigges, är Brahim Sabbar, generalsekreterare i ASVDH.

27 politiska fångar hungerstrejkade i det ökända Svarta fängelset i huvudstaden El Aaiún samt i Tiznit, Salé, Terouant, Ait Melloul, Inzegane och Kenitra. De var sammanlagt cirka 55 personer.

Said Ballal startade hungerstrejken 20 februari. 5 mars följde Svarta fängelset efter. Målet var förbättrade förhållanden i fängelserna. Fångarna får inga besök och ingen medicin. De sanitära förhållandena är mycket dåliga. De fängslade kräver respekt för de mänskliga rättigheterna, skydd för civilbefolkningen och en folkomröstning om självständighet för Västsahara. De kräver också att bli betraktade som politiska fångar.

Anhöriga till de fängslade blir också trakasserade. Vid besök tvingas de stå i hettan i solen utanför fängelset och vänta. När det blir deras tur får de veta att tiden redan är ute. Situationen för Said Ballal var kritisk. Han är tidigare opererad och kunde varken gå eller tala. Trots att han var svårt sjuk ville han fortsätta hungerstrejken. Han ville bli betraktad som politisk fånge. Han föddes 1978, är doktorand vid Rabats universitet och deltog i manifestationen vid universitetet i Rabat i maj 2007, då 18 studenter greps. Han var eftersökt av polisen. När han i december 2007 ville byta id-kort, greps han. Han dömdes till 8 månaders fängelse. En ny rättegång ägde rum senare i mars. Straffet sänktes till 4 månaders fängelse. Flera utländska jurister var närvarande som åhörare vid den rättegången.

De stjal våra naturtillgångar

Hamnstaden Dakhla har 100.000 invånare, berättar man för mig. Många västsaharier försörjer sig på boskapsskötsel. Bara cirka 10 % av dem jobbar med stadens huvudnäring - fisk. Det är inte heller något traditionellt västsahariskt arbete. I fiskfabrikerna förser man marockanska kvinnor med västsahariska kläder för att ge sken av att det är västsaharier som jobbar där. Hamnen är förbjudet område och bevakas av militär. De en gång så rikhaltiga fångsterna

håller på att försvinna på grund av utfiskning. En mycket attraktiv fiskart finns inte längre. Fiskeindustrin kontrolleras av marockanska intressen.

- Exploatering av naturresurserna är illegalt. Det har Marocko enligt FN inte rätt till. Marocko ljugar för företagen. De säger att området är marockanskt eller att västaharierna accepterar detta. Först tog man fosfaten sedan fisken och nu står oljan på tur, säger aktivisterna.

Om de marockanska bosättarna

Marockanerna är i överväldigande majoritet numera. De flyttar hela tiden in i den ockuperade delen av Västsahara och lockas dit med skattebefrielse bland annat. De marockanska bosättarna får 40% rabatt på priserna på olika varor som mjöl, olja, ost, juice, gas, kläder och möbler. Samtidigt får de högre lön. Om deras lön i Marocko är 400 dollar, så är den 600 dollar i Västsahara.

Den officiella siffran för invånarantalet i Smara är 43.000. 80% är marockaner enligt Marocko. Bara en del är civila. Det finns 180.000 marockanska militärer i Västsahara. Många västahariska ungdomar försöker lämna landet. De får inga jobb, trakasseras och fängslas. De kan välja mellan att leva under förtryck eller att ge sig av.

Massgravarna

I december 2007 upptäcktes en massgrav i Smara, men de marockanska myndigheterna har inte vidtagit några åtgärder. Ingen vidare undersökning har gjorts. Det finns vittnen från 70-talet, men ingen vågar prata. Ett vittne har dock berättat om ytterligare en grav. Där hittades tre skallar och grävandet avbröts. Därefter har ingenting hänt. Amnesty International bland andra organisationer har krävt att gravarna ska undersökas.

Grymheter 1975 och 1976

Flera västaharier talade om de första åren av den marockanska ockupationen och de grymheter som begicks, då den marockanska armén gick in i landet hösten 1975. Den västahariska kulturen skulle utplånas. Inte bara människor förföljdes och dödades. Byggnader revs, djur dödades, vattenhål, träd och hela byar förstördes i syfte att eliminera alla tecken på den västahariska kulturen. Många talade om den skräck de upplevde under denna tid och gav exempel på vad som hade hänt:

Kvinnor, barn och gamla människor brändes levande till döds i tält. Andra västaharier kastades ut levande från helikoptrar till en säker död. Man beskrev också att västaharier hade begravts levande i Smara.

Upplevelserna bekräftas av den bild jag fick när jag besökte flyktinglägren i Algeriet i december. En kvinna berättade hur två av hennes söner sköts ned på gatan av marockansk militär vid ockupationens början 1975. En annan västaharier beskrev hur han hade sett människor kastas ut levande från helikoptrar. Det var dessa grymheter som ledde till att så många västaharier valde att fly hals över huvud ut i öknen undan den marockanska ockupationsstyrkan.

Fängelserna

I början av 90-talet avslöjades sanningen om det marockanska hemliga fängelset Tazmamart. Där hade 58 marockanska officerare suttit fängslade i 18 år för att de hade försökt genomföra en militärkupp mot Marockos kung Hassan II i början av 70-talet. I stället för att avrättas dömdes de till att långsamt och plågsamt förintas i fängelsehålor i Atlasbergen. När de till slut frigavs, efter internationella påtryckningar och när informationen om det hemliga fängelset hade sipprat ut, hade hälften av fångarna dött. Förhållandena har skildrats i bland annat boken "Jag såg solen två gånger på 10 år" av Ali Bourequat som tillsammans med sina två bröder hade hamnat i onåd hos kungen och blivit placerade i samma skräckkammare.

Kalaat M'gouna

Ett mindre känt hemligt fängelse i Marocko är Kalaat M'Gouna. Det ligger också i Atlasbergen och var avsett enbart för västsaaharier. Kalaat M'Gouna ligger 80 km sydost om Quarzazate i Atlasbergen. Nu är fängelset stängt och delar av det har rivits. Andra har byggts om. Bland annat finns numera fönster.

Oätlig mat, smuts, stank, ingen vård, kyla och ingen kontakt med de anhöriga. Vidriga förhållanden präglar bilden av detta Tazmamartliknande hemliga fängelse.

Den första gruppen fångar kom till Kalaat M'Gouna 1980. Jag träffade flera personer som hade suttit där, bland andra tre syskon.

PC CIM (Compagnies d'Intervention Mobiles)

- PC CIM är det värsta fängelset i världen. Man fick inte sova, hängdes upp i luften så att inte fötterna nuddar golvet. Man var isolerad, kunde inte se, inte tala, det fanns insekter i maten men man tvingades att äta ändå. Hela tiden slog de dig så att du inte kunde sova och förhörde dig. Bara två gånger om dagen fick man gå på toaletten. Man fick ingen medicin och inte träffa läkare. Man kunde inte tvätta sig och fick löss och loppor. De hällde smutsvatten över oss. När vi fångar bad om hjälp, hällde de lusmedel över oss.

Detta berättade en person, som satt en månad på den hemliga förhørscentralen tillika fängelset PC CIM i centrala El Aaiún på 90-talet. Där fanns både män och kvinnor. Några var barn, 12 och 16 år gamla.

Tills helt nyligen passerade alla fängslade västsaaharier PC CIM för att genomgå "förhørsprocessen".

Den spanska kasernen utanför El Aaiún

I ett hemligt fängelse vid kusten utanför El Aaiún förvarades i hemlighet och under nästan fyra år en grupp på 57 västsaaharier, som greps i november 1987 i samband med att en teknisk mission från FN skulle besöka Västsahara. Ingen visste var de fanns. Jag träffade två personer som tillhör denna grupp.

- Det blir aldrig någon folkomröstning i Västsahara, för Marocko vill inte att allt ont som de har gjort mot oss ska komma fram i ljuset, sa en av dem.

Svarta fängelset

Här hålls fångarna i El Aaiún i dag.

Bilder: ASVDH

De före detta ”försvunna” och deras situation idag

Att föra bort människor utan att underrätta någon anhörig blev en metod för den marockanska ockupationsmakten att sätta skräck i civilbefolkningen. Marockanska myndigheter förnekade all kunskap om ”de försvunna”. Man erkände inte att man hade gripit dem. De anhöriga trodde oftast att ”de försvunna” var döda.

I juni 1991 frigavs plötsligt 320 civila västsahariska fångar. Många av dem tillhörde gruppen ”försvunna”. Det var ett drag av kung Hassan II i samband med att FN:s och OAU:s fredsplan skulle implementeras och FN-styrkan MINURSO etablera sig i området i augusti 1991. Samtidigt proklamerades eld-upphör mellan Marocko och Polisario. Samtidigt hade Tazmamartfångarna släppts efter 18 år.

De frigivna tidigare ”försvunna” fångarna skulle efter år av lidanden återanpassa sig till ett någorlunda normalt liv. Den marockanska ockupationsmakten betraktade dem fortfarande som paria. Av de marockanska myndigheterna fick de inget stöd, ingen förklaring och ingen ursäkt. Däremot fick de begränsad rörelsefrihet, inga identitetshandlingar för att kunna söka jobb och sällan möjlighet till studier. De fick inte heller adekvat vård eller någon form av upprättelse. Kontrollen över dem var mycket stor i början. De fick inte berätta för någon om sina upplevelser.

- Det är inte många av dem som har arbeten nu. De mår fysiskt och psykiskt dåligt. Deras situation är allmänt dålig. Marocko påstår att mänskliga rättigheter respekteras i Västsahara. Det är helt fel, säger en av dem.

De före detta fängslade riskerar dessutom fortfarande att dagligen träffa på sina torterare från fängelsetiden på gatan i huvudstaden El Aaiún eller i någon av de andra städerna.

- Tvinga Marocko att erkänna vår rätt att arbeta. Hjälp offren. Vi är offer för Marockos brott.

Att de överhuvudtaget har klarat sig mentalt och fysiskt beror på att det finns en stor sammanhållning och sympati för varandra i den västsahariska gruppen, berättar man för mig. Grannar hjälper till. Alla hjälper varandra, eftersom kunskapen och förståelsen är mycket stor. Man behöver inte berätta. Alla vet.

- Varenda västsaharier har någon släkting som gripits, torterats, fängslats eller försvunnit, får jag veta.

Försökte fly till flyktinglägren – 12 års fängelse

Mohamed, Salek och Aziza greps 1979 när de i en grupp på tolv personer försökte fly till Polisarios flyktingläger i Algeriet. Samtliga tolv greps. Syskonen var då 19, 18 och 26 år. Ingen rättegång hölls, ingen person dömdes men de forslades runt till olika fängelser, innan de till slut förpassades till Kalaat M’Gouna. Där satt de till 1991. Av de 130 västsahariska fångarna dog 47.

Det fanns inga fönster i fängelset, bara små hål i väggarna att andas igenom. Dit fick fångarna gå i tur och ordning för att få i sig tillräckligt med syre. Många var nära att kvävas. Fångarna fick ett par byxor och en skjorta per år. Det var isande kallt på vintern men de fick inga skor. De försökte därför tillverka skor själva. Maten var usel. Vakhundarna hade ätit på den.

Innan de släpptes 1991 opererades Mohamed, eftersom han var nära att dö. Den dåliga maten var orsaken. Han lider dessutom fortfarande av syrebristen under fängelsetiden och har svårt att andas. Den andra brodern kunde inte röra halva kroppen, blod hade koagulerat i huvudet på grund av tortyren. Azizas vänstra hand är nästan förstörd på grund av tortyr. Hon har också ryggsador av tortyren.

När syskonen plötsligt släpptes från det okända hemliga fängelset, fick de ingen hjälp av den marockanska ockupationsmakten. De fick inte id-kort, inga dokument för att kunna arbeta och inte körkort. De fick id-handlingar senare men inte för att kunna arbeta.

Syskonens föräldrar och närmaste släkt fanns i flyktinglägren och kunde alltså inte hjälpa dem, men de fick stöd och hjälp av andra västsaharier.

Före 1999 var Västsahara helt stängt, säger syskonen. Ingen kunde ta sig in och väldigt lite information läckte därför ut till omvärlden. Protesterna, den så kallade första intifadan 1999 hjälpte dock till att förbättra situationen. Den svåra situationen fick då större internationell uppmärksamhet.

- Det är viktigt med media, menar syskonen. Vi som är offer är viktiga. De mänskliga rättigheterna är viktiga.

- Vi kräver en ursäkt. På grund av krav från internationella organisationer har kompensation betalats av IER (Instance Equité Reconciliation), men det är en lögn att de har gjort rätt. Den marockanska regeringens råd för mänskliga rättigheter CCDH (Conseil Consultatif des Droits de l'Homme), säger att allt är klart och att fallen nu är avslutade. Det är helt fel! Brotten är inte utredda, ingen är dömd och förföljelserna mot västsaharier fortsätter.

Syskonen fick en viss ekonomisk ersättning men bara en tredjedel av det som de marockanska offren för de så kallade "blyåren" mellan 1956 och 1999 fick.

Fängslad i 11 år som hämnd för att mannen var Polisarioaktivist

Dagja greps i december 1980, 21 år gammal för att hennes man var Polisarioaktivist. Han fanns inte kvar i ockuperat område. Dagja greps som en hämnd för detta. Själv sympatiserade hon med Polisario men var inte aktiv. Fem vänner arresterades också.

Dagja satt en månad i PC CIM i El Aaiún, där hon torterades. Därefter satt hon i ett hemligt fängelse med förbundna ögon i Casablanca i sex månader, i Agdz i 9 månader och sedan i Kalaat M'Gouna.

De 20 kvinnliga fångarna talade hela tiden om när de skulle frigges. Dagja ville överleva. Alla var mycket sjuka. Många av männen dog.

-Tala inte om sjukdomarna, säger hon. När en fånge blev sjuk, fick denne ingen medicin utan blev slagen och fick ligga i ett hörn.

Hon släpptes i juni 1991 efter 11 år. Hennes anhöriga visste ingenting om henne under hela tiden hon var försvunnen.

- Jag bryr mig inte om något längre, säger hon. Hennes man stupade i kriget och hon har inga barn.

FN-besöket 1987 orsakade att 57 "försvann"

Daaha satt fängslad från 20 november 1987 till 19 juni 1991. Han greps, 18 år gammal, tillsammans med 200 andra västsaharier i samband med att en teknisk mission från FN skulle besöka området. FN-delegationen kvarhölls i Rabat i två dagar och anlände alltså två dagar senare än vad som var sagt. Under dessa två dagar arresterades de västsahariska Polisariosympatisörerna. De flesta släpptes några månader senare. En del fördes till det hemliga fängelset Kalaat M'Gouna, men 47 män och 10 kvinnor transporterades till ett hemligt fängelse, en gammal spansk garnison, 25 km utanför El Aaiún vid havet. Där satt de fängslade i nästan fyra år. Fyra av männen dog, en av dem, Mohamed Khalil, dog av tortyr i inledningsskedet. De övriga dog av TBC.

Fångarna hade förbundna ögon hela tiden och var fastbundna två och två i åtta månader. De första tre dagarna fick de varken mat eller dryck. Under de första 15 dagarna torterades de och fick frågor som: "Vilken grupp tillhör du? Vad gör ni? Vilka personer är med? Vad gör din familj?" Någon rättsprocess med rättegång eller dom förekom inte.

15 personer fanns i varje cell. De tvingades sitta med ansiktet mot väggen utan att röra sig och utan att prata med varandra. På natten fick de ligga på golvet tätt intill varandra för att få plats. De fick inte prata med varandra. De väcktes hela tiden med slag, så att de inte skulle sova mer än en timma i taget. De fick två filtar. Två gånger per dygn fick de gå på toaletten.

För övrigt var de hänvisade till att uträtta sina behov i flaskor eller liknande i cellen. De hade inte rätt att tvätta sig. På grund av stanken gick vakterna sällan in i cellerna. Det var mycket kallt på vintern. Maten bestod av linsröra som var full med insekter och som serverades i avskurna platsflaskor.

Den marockanska polisen sa till familjen att Daaha var död.

Under de fyra åren fick mannen två par byxor och två par skjortor förutom de kläder som de hade på sig vid gripandet. De fick inga skor och fick gå barfota på toaletten. De gripna var mellan 16 och 80 år gamla. Det fanns en familj som bestod av sju personer. Den person som dog av tortyr tillhörde denna familj. Hans mamma fanns bland de gripna.

Alla frigavs samtidigt. Ingen visste om att de skulle frigges. Daaha släpptes utanför sitt hem. När gruppen frigavs vägde Daaha 39 kilo mot 63 kg när han greps. Hans mamma svimmade när han plötsligt efter fyra år dök upp i dörröppningen till hemmet. Alla hade trott att han var död.

Daaha är en av få före detta försvunna som har jobb idag. Han fick fortsätta studera och arbetar nu som tekniker.

Det var omöjligt att sprida information om vad som hade hänt de före detta försvunna, när de kom ut. Det fanns ingen kontakt med turister eller andra. All telefontrafik gick via Casablanca. 1994, 1995 och 1998 reste västaharier till Rabat för att komma i kontakt med internationella organisationer och på så sätt sprida informationen.

I samband med intifadan har Daaha gripits fyra gånger, 2005 och 2006. Han har dock släppts efter några timmar men har hotats på olika sätt.

Hundbett och borttryckt hår

El Ghalia Djimi lyfter på sjalen på huvudet. Där finns inget hår. Det rycktes bort när hon torterades 1987. Då var hon 26 år gammal. Hon har också hundbett på armen, som fortfarande är synliga.

Ghalia tillhörde den grupp på 57 personer som greps i samband med FN-besöket 1987 och var försvunnen i nästan fyra år. Hon har tidigare vittnat om övergreppen och liknat dem vid vad som hände vid Abu Greib-fängelset i Irak.

Ghalia var utbildad jordbrukstekniker när hon greps. Efter frigivandet var hon arbetslös i tre år. Nu är hon vice ordförande i ASVDH och medlem i Comité des familles des disparus sahraouis.

1984, alltså tre år innan Ghalia själv greps, hade hennes mormor Fatimatou Ahmed Salem Baad förts bort och sedan "försvunnit". Mormodern var då 60 år. Hon ska ha blivit svårt torterad i fyra dagar, efter att hon hade gripits. Mormodern hade öppnat sitt hem i Agadir i Marocko för västahariska ungdomar och andra som behövde stöd vid utbildning eller sjukhusbesök på 70-talet. Alla var välkomna. Mormodern var egentligen inte intresserad av politik, men marockanerna betraktade hennes hem som ett kontor för Polisario.

Ghalia var "adopterad" av sin mormor och växte upp tillsammans med henne. Det fanns inget Ghalia kunde göra för mormodern när hon hade försvunnit, men föräldrarna som bodde i Holland skrev till Amnesty International.

Det fanns ingen som kunde tala öppet i Västsahara på den tiden.

Marocko försökte "marockanisera" 6.000 västahariska ungdomar 1988

1988 skickade Marocko 6.000 västahariska studenter till Marocko för att "marockaniseras". Nasiri var en av dem. Ungdomarna kom från Dakhla, El Aaiún och Smara och var 17 till 29 år gamla. De fick jobb på papperet och en lön men de behövde inte göra något. Gratis bostad fick de också. Det fanns inga vuxna omkring dem. De marockanska myndigheterna hoppades att de skulle börja använda droger. Några gjorde det. Några gifte sig med marockanskor. Men 400 av dem flydde över gränsen till Polisarios flyktingläger i stället. Det hela blev alltså ett

ganska misslyckat projekt för Marocko och ungdomarna återvände till Västsahara. En del får fortfarande pengar av marockanska myndigheter.

Nasiri är Polisariosympatisör och aktivist för mänskliga rättigheter. Han greps och satt i hemliga fängelser 1992-1994. Under 1993 satt han i Ait Melloul. Han har fått pengar av den marockanska regimen, men när han fängslades 1992 stoppades utbetalningarna till 1998. 2003 – 2005 stoppades också utbetalningarna på grund av att han var aktiv. Nu hotas han av att betalningen ska upphöra. Tidigare fick han 100 dollar i månaden, nu 280 dollar i månaden. De som fängslas får inga pengar. Om de har privata jobb, stoppas utbetalningarna.

Från 2003 satt han i 1,5 år i Svarta fängelset för att han talade om frihet och respekt för de mänskliga rättigheterna och om självbestämmande. Sammanlagt har han varit fängslad fem gånger och suttit i PC CIM i El Aaiún.

2006 var han gripen under 2-3 dagar.

”United Nothing”

”United Nothing” kallas FN skämtsamt av västsaharier. Man har ingen kontakt med FN-styrkan MINURSO.

- Mänskliga rättigheter är ju inte deras bord, konstaterar människorättsaktivisterna. De berättar om händelserna den 6, 7 och 8 oktober 1992, då cirka 1000 västsaharier demonstrerade mot att val till det marockanska parlamentet skulle hållas i Västsahara. MINURSO hade då funnits på plats i drygt ett år för att genomföra folkomröstningen om Västsaharas självständighet och den hade redan skjutits upp. Marockansk polis grep 18 västsahariska ledare och många personer blev misshandlade. 10 västsaharier gick då till MINURSO för att rapportera. Resultatet blev att MINURSO i stället överlämnade dessa personer till marockansk polis, som fängslade dem. Flera av dessa västsaharier flydde senare till flyktinglägren.

Västsaharierna berättar också om en annan form av diskriminering från MINURSO:s sida. De lokalanställda på MINURSO är uteslutande marockaner. På UNHCR har några få västsaharier fått jobb som chaufförer. En mycket kvalificerad västsaharisk ung kvinna sökte jobb på MINURSO men fick veta att på grund av att hon var västsaharier fick hon inte jobbet.

- MINURSO måste få ett större mandat som innebär att de kan försvara de mänskliga rättigheterna, säger människorättsaktivisterna.

Hon greps och torterades 16 år gammal 1992

Fadah greps i oktober 1992, 16 år gammal, och var försvunnen i 8 månader. Nu är hon 32 år. Tillsammans med en grupp elever demonstrerade hon med flaggor och flygblad på Smaragatan i El Aaiún i samband med det marockanska parlamentsvalet. Mer än 100 marockaner försökte stoppa dem. Några västsaharier arresterades på gatan men några blev arresterade i hemmen. Klockan 6 på morgonen kom civilklädda poliser hem till Fadah och grep henne. Mamman grät. Dottern fördes till PC CIM, det hemliga fängelset i El Aaiún, där tusentals västsaharier har torterats. Det var 63 personer som greps denna gång. Alla som fängslats har passerat PC CIM. Nu är det delvis rivet och används inte längre i detta syfte. Cellerna var 1 x 5 m eller 3 x 3 m för männen.

En stor utredning startade. De gripna torterades under en månad. Fadah fick frågor om företeelser som hon inte visste något om. Fångarna hängdes upp i händerna och blev slagna. De hade ögonbindel och händerna bakbundna och de kunde inte sova för att de väcktes hela tiden. När en manifestation pågick i staden torterades de igen som straff. De tvingades lyssna på skriken från de personer som torterades. Många kvinnor blev våldtagna. Två personer är fortfarande försvunna efter denna händelse: El Kotb Lhafed och Said Lkairouan, som då var 16 år gamla.

Västsaharierna skymfades hela tiden. Maten var usel och de fick bröd som vakterna hade ätit på.

Föräldrarna visste inte var Fadah fanns. Mamman hamnade på sjukhus, brodern som studerade i Agadir blev gripen. Hela familjen fick svårigheter.

När Fadah kom ut från det hemliga fängelset, fick hon inte fortsätta i skolan. Hon har heller inte fått något jobb. Hon gifte sig och fick ett barn, nu 9 år, men är nu skild. Hon har ingen lön. Det värsta är, tycker hon, att hon inte har kunnat fortsätta att studera. Hon vill att det ska gå bra för sonen i skolan.

15 ungdomar försvann 2005

Den 25 december 2005 gav sig 15 aktivistungdomar i väg mot Kanarieöarna i båt. De hade med sig olika dokument och cd-skivor från den fredliga intifada som då hade pågått i sex månader. Men ungdomarna kom aldrig fram. Vittnen såg dem gripas på stranden. Det finns information om att de lever och har förts till ett fängelse vid Agadir. Det förnekas av de marockanska myndigheterna som säger att ungdomarna har drunknat. Inga kroppar har dock visats upp. Polisen säger att de har fyra kroppar av de försvunna. De anhöriga har bett om DNA-prov. Det har de inte fått. Däremot har släktingar erbjudits jobb av myndigheterna för att hålla tyst.

Detta berättar systemen Nhabouha till två av de försvunna, Abderrahman Lakhli, 23 år och Abibouallah Lakhli 30 år.

Den 25 december 2007, på tvåårsdagen av ungdomarnas försvinnande, hade anhöriga en manifestation på Smaragatan i El Aaiún. De blev slagna av marockansk polis. Det är inte första gången som släktingar till de 15 försvunna unga männen blir misshandlade och tvingas avbryta sina fredliga sittdemonstrationer för att få reda på vad som har hänt.

- Jag kommer att fortsätta att söka efter mina bröder, säger Nhabouha.

17-åring till fängelse för demonstration

Otman är 19 år och intifadaaktivist. Den 21 november 2005, när han var 17 år gammal, var han med på en protest mot mordet på västsahariern Hamdi Lembarki. Demonstranterna hade flaggor och slogans. Han och en kompis greps och togs till det lokala fängelset i Smara. Sedan hölls han fängslad i Svarta fängelset i El Aaiún. Han togs till domstol men det blev ingen rättegång. Han satt sex månader i Svarta fängelset.

- Det var inte samma som PC CIM, inte lika hemskt som man har berättat för mig, menar han. Fångarna blev slagna och utsattes för psykologiska straff. Man sa till honom: "Du kommer att få stanna här hela livet". Efter fängelsetiden har han inte fått komma tillbaka till skolan. Han har försökt flera gånger utan att lyckas. I stället gick han med i intifadan. Ungdomarna skriver på väggarna och visar flaggor, tills militären kommer. Det brukar ta 15 minuter. Aktivisterna är unga. Detta är ett problem för Marocko, menar han.

- Västsaharas självständighet är det viktigaste. Jag kan offra allt för den.

Dömd till fängelse för att ha viftat med flaggan

I februari 2006 ordnades en fest för besökare från flyktinglägren (förtroendeskapande åtgärder organiserade av UNHCR). Det var flaggor och tal. En aktivist spelade in det hela på video. En polis fick tag på filmen. Två dagar senare greps Loud, 33 år, för att han hade varit med. Han fick en spruta med ett okänt ämne, skadades och lider fortfarande av detta. Han blir trött, kan inte bära tungt. Han fick injektionen för att han protesterade mot polisbehandlingen. Han fick en tand utslagen och dömdes till ett års fängelse och 5000 dirham i böter. Familjen protesterade i rätten. Då blev de också misshandlade.

Louds brott: Han hade deltagit med flagga och slagord i en fest för besökare från lägren, en resa som var organiserad av UNHCR.

133 greps på fest för frigiven aktivist

Mettou har sex syskon, som sedan länge bor i flyktinglägren. Två bröder har dött i kriget. 1975, när marockanerna kom, var hon 15 år och bodde i El Aaiún. Hon hade varit aktivist redan mot spanjorerna.

Marockanerna tog sig in i husen och grep folk. Mamman var gravid och kunde inte fly därför. Hon stannade med dottern Mettou. De övriga syskonen flydde.

1979, när hon var 19 år, greps Mettou och kom i fängelse, för att hon tillsammans med 40 andra kvinnor och 5 män satt och sydde flaggor för Polisario för att fira 20 maj. Polisen kom i civila kläder.

Hon tillbringade fyra månader i PC CIM och tre månader i Svarta fängelset. Fångarna blev slagna på fötterna så att de inte kunde gå. "Det går inte att säga vad vi utsattes för". Det var svårt för hela gruppen.

Efter fängelsetiden förföljdes hon av marockansk polis.

På 80-talet var alla rädda, berättar hon. Det fanns inga journalister, som kunde föra rapporterna vidare. Alla västsaharier var rädda för att bli dödade.

2006, när en granne frigavs från fängelset, skulle Mettou ordna en fest. De hade ett tält och många människor kom. Det gjorde också den marockanska polisen. Kvarteret omringades av polis och extrastyrkor från El Aaiún. Polisen grep 133 personer och slog sönder hela husets inredning. De slog också familjen, som togs i polisbilar till polisstationen. Där satt de i 26 timmar. Alla blev slagna. 11 personer fick armar eller ben brutna, en bröt både ben och armar och transporterades till El Aaiún.

Dottern, som är 17 år, har gripits två gånger senare under intifadan. Hemliga polisen finns alltid utanför huset. En son förlorade jobbet som gatuarbetare. Mannen i familjen hotas med att få sparken, om familjen fortsätter att engagera sig.

- Vad ska jag göra? Vi är hjälplösa. Sprid information. Du är en fredsbudbärare. Vi kan offra allt för att få vår självständighet.

Mohamed förlorade jobbet efter att ha vittnat i FN 2007

1976 greps Haiba Mayara tillsammans med sina tre bröder och fördes till ett hemligt fängelse. Han torterades så svårt att han dog där efter ett år. De tre bröderna släpptes 1991.

Haibas son Mohamed var bara två månader, när pappan greps. Mohamed är idag ordförande för Committee of Families of Martyrs inside Moroccan Secret Jails. Han vittnade inför FN i Genève hösten 2007 i egenskap av anhörig till ett offer. Han är också en av de västsaharier som har pass. Efter detta vittnesmål förlorade han sitt jobb.

Efterord

Övergripenheten mot den västsahariska befolkningen i den ockuperade delen av Västsahara men även i Marocko fortsätter. I princip varje vecka kommer rapporter från de västsahariska människorättsorganisationerna om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det gäller diskriminering, hot, misshandel och fängslanden av personer som förespråkar ett självständigt Västsahara, falska anklagelser och vittnesmål samt rättsvidriga domstolsprocesser.

I början av mars i år besöktes Sverige av Rabab Amidane, en 23-årig västsaharisk studentska från Marrakesh universitet. Hon rapporterade då om våldsamheterna mot henne själv och andra studenter i maj 2007.

Den senaste tiden, april 2008, har hoten och våldet mot de västsahariska studenterna vid universitetet i Marrakesh eskalerat.

Amnesty International kom med en ny larmrapport den 25 april. Amnesty protesterar mot att fyra franska medborgare, medlemmar i Christians against Torture, utvisats ur Marocko samma dag anklagade för att ha underminerat allmän ordning. En av dem är gift med den

västsahariske juristen Ennaama Asfari, ordförande i Committee for the Respect of Freedom and Human Right in Western Sahara. Asfari, som är bosatt i Frankrike, är fängslad, anklagad för bland annat knivinhav och rattfylleri, anklagelser som han förnekar. Amnesty fruktar att han har gripits för att han försvarar de mänskliga rättigheterna och förespråkar självbestämmande för västsaharierna. Amnesty redogör också för hur han den 13 april med förbundna ögon och bakbundna händer kördes till en okänd plats där han bands fast vid ett träd och blev slagen samtidigt som han förhördes om sina kontakter med de västsahariska studenterna vid universitetet i Marrakesh.

Amnesty kräver att de marockanska myndigheterna omedelbart utreder alla anklagelser om misshandel och tortyr enligt internationella regler.

Den 29 april dömdes Ennaama Asfari till två månaders fängelse.

Länkar för mer information

Föreningen Västsahara

www.vastsahara.net

VästsaharaAktionen

www.vastsaharaaktionen.se

Norska Stöttekomiteen for Vest-Sahara

www.vest-sahara.no

Arso (informations- och arkivkälla)

www.arso.org

Rapport från FN juni 2006

www.arso.org/OHCHRrep2006.htm

Amnesty International

www.amnesty.org

ASVDH

www.asvdh.net

CODESAS rapport för 2007

www.arso.org/CODESAreport2007.pdf

Foton: Lena Thunberg och ASVDH

4 maj 2008

Lena Thunberg

redaktör för tidskriften Västsahara

www.vastsahara.net

tel. 070-475 46 45

vastsahara@brevet.nu